

Кунанбаева Д.А.,
Таубалды А.Е.

**Қазақстан Республикасындағы
технопарктік құрылымдардың
даму мәселелері**

Экономикалық ғылым мен экономикалық даму тәжірибесі көрсеткендей, жаңа технологиялар мен инновацияның енгізілуі – экономиканың дамуын қамтамасыз етеді. Көптеген дамыған елдердің тәжірибесі көрсеткендей, бүгінде инновациялық қызмет – әлемдегі көшбасшы елдердің мемлекеттік экономикалық саясатының басты маңызды бағыты болып табылады. Ғылыми-техникалық саясат инновациялық процестерді жандандыруға, жаңа технологиялық құрылымдарды енгізуге, ұлттық ғылыми-техникалық әлеуетті жандандыруға, ғылым мен өндіріс арасындағы алшақтықты азайтуға, индустриялық қызметті ынталандыруға, озық шетел технологиясының нақты трансферті мен халықаралық стандарттарды енгізуді қамтамасыз етеді. Бұл мақалада Қазақстан Республикасындағы инновациялық қызметтің негізінде технопарктердің дамуы олардың бүгінгі дағдарыс кезеңіндегі алатын айрықша орны қарастырылған. Технопарктер өндіріс пен ғылымды барынша жақындастыру жағдайында ғана мүмкін болатын, республикамызда құрылған ұлттық инновациялық жүйенің негізін қалаушы элемент болып табылады.

Түйін сөздер: технопарктер, стратегия, инновация, бизнес, инновациялық қызмет, инфрақұрылым, экономикалық өсім, дағдарыс.

Kunanbaeva D.A.,
Taubaldy A.E.

**Development patterns
of technological parks in
Kazakhstan**

Experience shows that economic science and economic development, innovation and new technologies, ensures the development of the economy. The experience of many countries shows that innovative activity in the world today is an important direction of the state economic policy of the leading countries. Scientific – technical policy – an integral part of the socio – economic policy. The main objectives of scientific and technical policy are the development of innovative processes, the rational allocation and efficient use of the structure of the new technology, increase scientific and technological potential, realization of industrial activity, to ensure the efficiency and competitiveness of products. This article discusses the role of technology parks and development agencies in the Republic of Kazakhstan. Technology parks are a fundamental element created in the Republic of the National Innovation System. The main task that confronts technology parks – by providing in the use of the initiators of innovative industrial areas and collective business services to provide favorable conditions for the commercialization of scientific research.

Key words: strategy, innovation, business, infrastructure, economic growth, the crisis.

Кунанбаева Д.А.,
Таубалды А.Е.

**Развития структур
технопарков в Республике
Казахстан**

Как показывает опыт экономической науки и экономического развития, внедрение инновации и новых технологий – обеспечивает развитие экономики. Опыт многих развитых стран показывает что инновационная деятельность сегодня в мире, является важным направлением государственной экономической политики стран-лидеров. Научно-техническая политика – составная часть социально-экономической политики. Основными целями научно-технической политики являются развитие инновационных процессов, рациональное размещение и эффективное использование структуры новых технологий, увеличение развития научно-технического потенциала, реализация индустриальной деятельности, обеспечение эффективности и конкурентоспособности продукции. В данной статье рассматривается роль и развитие структур технопарков в Республике Казахстан. Технопарки являются основополагающим элементом создаваемой в республике национальной инновационной системы. Главная задача, которая ставится перед технопарками – посредством предоставления в пользование инициаторам инновационных проектов производственных площадей и коллективных бизнес-услуг обеспечить благоприятные условия для коммерциализации научных разработок.

Ключевые слова: технопарки, стратегия, инновация, бизнес, инновационная деятельность, инфраструктура, экономический рост, кризис.

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ
ТЕХНОПАРКТИК
ҚҰРЫЛЫМДАРДЫҢ
ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІ**

Көптеген дамушы елдер қазба байлықтарға бай бола тұрса да, тұрақты дамуға қол жеткізе алмайды. Қысқа мерзімде шикізат экспорты бұл елдердің мемлекеттік қазынасына табыс әкеліп, тұрғындардың әл-ауқатын көтереді. Алайда, уақыт өте келе жоғары табыс экономиканы құлдыратады, яғни мемлекетті шикізат экспортынан және оның әлемдік рыноктағы жағдайынан тәуелді етіп, шикізатты аз қажет ететін жаңа саланың дамуын ынталандырмайды және шикізаттың күндердің күнінде таусылатынын еске алсақ, бұл мәселенің қаншалықты маңызды екенін түсінеміз. Дәл осы жағдайдан шығудың бірақ жолы бар, ол жоғары технология мен инновацияны дамыту. Тек жаңа технологиялар ғана өндірістік саласының тұрақты дамуына және ел экономикасының әлемдік экономикалық жүйеге интеграциялануына мүмкіндік береді [1].

Шетелдік тәжірибе көрсеткендей, ғылыми-техникалық потенциал кез-келген мемлекеттің өркендеуінің кепілі. Экономикалық дамудың, мемлекет көркеюінің негізгі жолы ғылыми – техникалық және инновациялық салада көшбасшы болу. Инновациялар және жаңалықтар экономиканың құлдырауына төтеп беріп, ғылыми-техникалық прогрестің белсенді түрде дамуына жағдай жасап, ұлттық экономиканың тиімділігі мен бәсекеге қабілеттігін жоғарлатады. Қазіргі таңда ел экономикасы дамуының шешуші факторлары ғылым мен инновациялық технологиялар екеніне күннен-күнге көз жеткізіп келеміз. Бүкіл әлемде озық технология мен техниканы насихаттайтын 1951 ж. Калифорнияда құрылған дүние жүзіндегі ең алғашқы технопарк – АҚШ-тағы «Силикон аңғарының» пайда болуына негіз болды. Өткен ғасырдың 80-жылдары технопарктер тек АҚШ, Еуропада ғана емес, Канада, Сингапур, Австралия, Бразилия, Индия, Қытай, Жапонияда да құрыла бастады. Ал біздің елімізде 2002 жылда қабылданған «Инновациялық қызмет» туралы Заңы Республиканың ғылым саласына, ел экономикасына үлкен серпіліс әкелетін жаңалық болды. Бұл заңның басты мақсаты- отандық өндірістің инновацияларға сұранысын арттыру, қолданбалы зерттеулерді қолға алу, елімізде ұлттық технопарктерді құру, инновациялық даму салаларының басым бағыттарын белгілеп, сол арқылы ел экономикасын ары қарай дамыту болып табылады. Алайда бұл Заң 2015 жылғы

29 қазандағы № 375-V ҚРЗ «Кәсіпкерлік Кодекстің» қабылдануы негізінде өз күшін жойды. Қазақстанда қазіргі уақытта технопарктердің аймақтық аспектісі кеңінен дамуда. 2003-2015 жылдарға арналған Қазақстан Республикасы индустриалдық-инновациялық даму стратегиясы мен 2005-2015 жылдарға арналған Қазақстан Республикасы ұлттық инновациялық жүйені дамыту жөніндегі бағдарламаны орындау мақсатында Қазақстан Республикасында 2004 жылдан бастап аймақтық технопарктер құрыла бастады [2].

Технологиялық парктер – заманауи инновациялық экономиканың маңызды элементі. Бүгінгі таңда елдің толыққанды инновациялық қызметі ғылыми және инновациялық орталықтар мен парктер, идеялар инкубаторы, алдыңғы қатарлы технологиялар орталықтары, технологиялық полистер, сараптамалар сынды жаңа аймақтық шаруашылық құрылымы негізінсіз дами алмайды. Олардың бәрі әлемнің жетекші индустриалдық аймақтарында жасалып, мамандандырылған инновациялық құрылым негізін құрайды. «Ғылыми-технологиялық парк» ұғымы ірі инновациялық құрылымды анықтайтын жалпылама негізінде қолданылады. Технопарктер өндіріс пен ғылымды барынша жақындастыру жағдайында ғана мүмкін болатын, республикамызда құрылған ұлттық инновациялық жүйенің негізін қалаушы элемент болып табылады. Олардың даму жолындағы айырылмас шарты ішкі транспорттық коммуникациялар, аэропорттар мен халықаралық желілерге жақындығы – ыңғайлы экономикалық-географиялық орналасуы, венчурлік капитал нарығы және білікті жұмысшылар күшінің, ғылыми-техникалық әлеуеттің болуы болып табылады. Елімізде технопарктерді енгізу мен жұмыс істеуі мынадай ерекшеліктерге ие болатын қазіргі заманғы еуропалық модель бойынша жүзеге асырылуда:

– онда шағын кәсіпкерлік субъектілерін орналастыруға арналған ғимараттардың болуы, – бұл ұжымдық қызметтің барлық артықшылықты жүйелерін пайдаланатын жаңа шағын және орта инновациялық кәсіпорындардың үлкен бөлігін қалыптастыруға ықпал етеді;

– инноваторлар үшін қажетті сервистік пакетті (бухгалтерлердің, маркетингтердің және т.б. қызметі) қалыптастыратын ұйымдардан таңдап алынатын қызмет көрсету жүйесі). Сондай-ақ технопарктердің құрылуы деңгейін екі бөлікке бөліп қарастырамыз:

1. Ұлттық технопарктер;

2. Аймақтық технопарктер.

Қазақстанның ұлттық ғылыми-технологиялық парктерінің арасынан келесі технологиялық құрылымдарды ажыратып айтуға болады.

1. 2005 жылы екінші атауы «Силиконды Алатау» деп аталатын, Алатау ауылында «Ақпараттар технологиясы паркі» құрылды. Ол спутниктік желілер байланысын жасап және қолданып, жеке компьютерлер шығарумен айналысып, плазмалық және нано технологиялар, жоғары технологиялық биометрлік өнім өндірісі, аэрофототүсіру, серверлер, телекоммуникациялар қызметін көрсетеді.

2. Атырау қаласында 2007 жылы 19.12 № 498 Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығына сәйкес «Ұлттық индустриалды мұнай-химия технопаркі» құрылды. Бұл арнайы экономикалық аймақты құрудағы мақсат мұнай-химия өндірісін дамытып және оның бәсекеге қабілеттілігін жоғарылату.

3. Курчатова қаласында 2005 жылы Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қаулысымен атом саласына кең ғылымды инвестицияны тарту, перспективалық технологиялық талдамаларды іріктеу және іздестіру мақсатында «Токамак» ядролық технологиялар технопаркі құрылды. Қоғам қызметі ядролық технологиялар, радиациялық технологиялар, нано технологиялар және жаңа материалдарды жасау, баламалы және жаңартылған қуат көзі, энергия үнемдеу және т.б. сынды басым салаларда инновацияларды ендіру бойынша іске асырылады.

4. «Ғарыштық мониторинг технопаркі» құрамына Приозерскідегі «Ұлттық байланыс және радиоэлектроникалық орталық» антенналық кешені, Алматыдағы «Ғарыштық ақпарат алу орталығы», Астанадағы «Ұлттық ғарыштық мониторинг орталығы» кіреді. Приозерск қаласында орналасқан «Ұлттық байланыс және радиоэлектроникалық орталықтың» басты бағыттарының бірі, антенналық-фидерлік кешеннің негізіндегі ғарыштық мониторинг болып табылады. Сонымен қатар технопарк Жердің дистанциялық зерттеу деректерін қабылдауды тұрақты жүргізіп отырады.

5. Мұнымен қатар 2014 жылдың 18 шілдесінде, Назарбаев Университетінде жалпы көлемі 2000 шаршы метрден аса аумақты алып жатқан технопарктің салтанатты ресми ашу рәсімі аясында Astana Business Campus Назарбаев Университеті Ғылыми паркінің тұсаукесері болып өтті [3].

Әлемдік тәжірибе көрсеткендей шын мәнінде сәтті қызмет ететін технопарктер саны аз. Құ-

тілетін нәтижелер мен алынған қорытындылар арасында өте үлкен алшақтықтар кездеседі. Технопарктерді құру тек инфрақұрылымдар құрылысымен шектелмейді. Батыс елдері мен Оңтүстік шығыс Азия елдерінің тәжірибесі көрсеткендей, технопарктердің оның ішіндегі кәсіпорындардың тиімді қызмет етуі үшін бірінші кезекте бюджеттік бағдарламалар ретіндегі мемлекеттік инвестициялар немесе даму институттарының қаржы құралдары қажет болады. Технопарктердің сәтті қызмет етуінің бір критеріі өткізу нарығының болуы. Қазақстандық экономика субъектілерінің қажетті көлемде инновациялар, ғылыми сиымды және жоғары технологиялық өнімдер тұтынатын кезеңіне жеткен жоқ. Технопарктерге еңгізілетін кәсіпорындардың критеріі ретінде экспортқа 60% бағытталған өндірістің болуы жатқызылады. Осы тұрғыдан қазақстандық өнімдерді сыртқы нарыққа бағыттауда мемлекет көмекші қызмет атқаруы қажет. Себебі жоғары технологиялы өнімдерді тұтынушылар болмаса, әсіресе биотехнологиялар, ақпараттық технологиялар саласында шағын және орта бизнесті дамытуда экономикалық механизм әрекет етпейді. Сондықтан технопарктерді құруға ең алдымен жоғары технологиялы, ғылыми сиымды, инновациялық өнімдер өндіретін, шағын және орта бизнес әрекетіне жағымды жағдайлар тудыратын трансұлттық корпорацияларды қатыстыру керек.

Қазіргі кезде әлемнің көптеген елдерінде мемлекет инновациялық қызметке құқықтық, ұйымдастырушылық және қаржылық жағынан көмек көрсетуде. Бұл елдердің ішінде Қазақстан да бар. Мемлекеттік инновациялық саясатты ҚР Үкіметі әзірлейді және жүзеге асырады. Қазақстандағы инновациялық қызметті мемлекеттік қолдаудың келесі бағыттары бар:

– ұйымдастырушылық және экономикалық шарттарын құру, соның ішінде мемлекеттік инновациялық қызметті ынталандыру;

– инновациялық дамудың негізгі басымдықтарын анықтау;

– инновациялық инфрақұрылымды құру және дамыту;

– инновацияларды құру мен енгізуде мемлекеттің қатысуы;

– сыртқы нарықтарға отандық инновацияларды шығару мен өткізу;

технологиялар трансфертін қоса алғанда, инновациялық қызмет сферасында халықаралық қарым-қатынасты орнату.

Бүгінгі қазақ ұлты – бұрынғы көшпенді тұрмысқа бейімделген дала халқы емес. Бүгінгі қазақ ұлты – өркениет орталығы саналатын қала халқына айналып, сапалық жағынан көп ілгеріледі, бүтіндей аграрлық жағдайдан гөрі, индустриялық-инновациялық мемлекет құруға көшіп отыр. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев 2015 жылдың 30 қарашадағы Қазақстан халқына Жолдауының Бесінші бағытында: «Қазақстан экономикасының инновациялық әлеуетін арттырған жөн. Болашақтың экономикасын құру үшін негіз қалау маңызды. Смарт-технологиялар, жасанды интеллект, киберфизикалық жүйелер интеграциялары, болашақтың энергетикасы, жобалау және инжиниринг салаларында біліктілікті дамыту қажет. Мұны тек тиімді ғылыми-инновациялық жүйе құру арқылы ғана жасауға болады. Назарбаев Университеттің «Астана бизнес кампусы» хайтек-паркінің базасы мен Алматыдағы «Алатау» технопаркінде қалыптастырылатын қуатты зерттеу университеттері мен инновациялық кластерлері оның негізіне айналады, – деп атап көрсетті [4].

Қорыта келгенде, елімізде жүргізілген барлық экономикалық шаралар өз өнімін беріп, бүгінгі таңда жоғары экономикалық өсуге қол жеткізіп келеміз. Менің пікірімше еліміздің ғылыми-техникалық саясаты инновациялық процестерді жандандыруға, жаңа технологиялық құрылымдарды енгізуге, ұлттық ғылыми-техникалық әлеуетті жандандыруға, ғылым мен өндіріс арасындағы алшақтықты азайтуға, индустриялық қызметті ынталандыруға, озық шетел технологиясының нақты трансферті мен халықаралық стандарттарды енгізуді қамтамасыз етуге бағытталуы қажет.

Әдебиеттер

- 1 Хотяшева О.М. Инновационный менеджмент. – СПб.: Питер, 2007 г.
- 2 Қазақстан Республикасының «Инновациялық қызмет туралы» Заңы, 2002 жыл 3 шілде N 333-ІІ. adilet.zan.kz/kaz/docs/Z020000333.
- 3 Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің электрондық сайты. Ғылым және инновация бөлімі. // URL: <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200008275>
- 4 Мемлекет басшысы Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы. Өсім, реформалар, даму. 2015 жылғы 30 қараша

References

- 1 Hotyasheva O.M. Innovatsionnyui menedzhment. – SPB: Piter, 2007 g.
- 2 Kazakhstan Respublikasynyn «Innovatsiyalyk kyzmet turaly» Zany, 2002 zhyl 3 shilde N 333-II. adilet.zan.kz/kaz/docs/Z020000333.
- 3 Kazakhstan Respublikasy Statistika agentiginin elektronnyk saity. Gylym zhane innovatsiya bolimi. // URL: <http://www.stat.gov.kz/getImg?id=WC16200008275>.
- 4 Memleket basshysy N.Nazarbaevtyyn Kazakhstan halkyna zholdauy.Osim, reformalar, damu. 2015 zhylgy 30 karasha.